

KHO 24.4.2019/1687 — Pirkanmaan maakuntakaava 2040

Lähde: <https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/muut-paatokset/2019/1687> (haettu 2026-09-07)

Korkein hallinto-oikeus

KHO 24.4.2019/1687 | 24.4.2019 | Muut julkaistut päätökset | Korkein hallinto-oikeus | Finlex

KHO 24.4.2019/1687

Pirkanmaan maakuntakaava 2040

2913/1/18,2953/1/18

ECLI:FI:KHO:2019:T1687

Maakuntakaavan hyväksymistä koskevat valituslupahakemukset ja valitukset

1.Pirkanmaan maakuntahallitus

2. Eläköön Eteläpuisto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Tampereen yhdistys ry, Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ry ja Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry

Hämeenlinnan hallinto-oikeus 23.5.2018 nro 18/0191/2

on 27.3.2017 (§ 6) tekemällään päätöksellä hyväksynyt Pirkanmaan maakuntakaavan 2040.

on 29.5.2017 (§ 71) tekemällään päätöksellä määrännyt maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n mukaisesti Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

on valituksenalaisella päätöksellään, siltä osin kuin asiasta on korkeimmassa hallinto-oikeudessa kysymys, Liikenneviraston, A:n ja hänen asiakumppaniensa, B:n sekä Pälkäneen kunnan valituksista kumonnut Pirkanmaan maakuntavaltuuston maakuntakaavan hyväksymistä koskevan päätöksen seuraavien kaavamerkintöjen osalta:

1. Tampereen järjestelyratapihalle (LM) osoitettu toissijainen käyttötarkoituksimerkintä (taajamatoimintojen tai keskustatoimintojen alue)
2. Oriveden asemanseudulle osoitettu puutermiinali (Pt) sekä
3. Pälkäneelle osoitettu kehittämisperiaatemerkintä teknisen huollon kehittämisen kohdealue, pohjavesialue siltä osin kuin merkinnän rajauksen sisäpuolelle jää työpaikka-alue ja taajamatoimintojen alue.

Muilta osin hallinto-oikeus on hylännyt valitukset.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään näiltä osin seuraavasti:

Kuntalain 86 a §:n (10/1999) 1 momentin mukaan alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 2 §:ssä (nykyään laki alueiden kehittämisestä ja rakennusrahastotoiminnan hallinnoinnista 5 §) tarkoitettun maakunnan

liiton ylimmän päättävän toimielimen jäsenten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja.

Kuntalain 52 §:n (1034/2003) 1 momentin mukaan valtuutettu on valtuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä taikka hänen hallintolain (434/2003) 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Milloin valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan muun luottamushenkilön, tilintarkastajan sekä kunnan viranhaltijan ja työntekijän esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27 - 30 §:ssä säädetään.

Hallintolain 27 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen.

Pykälän 2 momentin mukaan mitä virkamiehen esteellisyydestä säädetään, koskee myös monijäsenisen toimielimen jäsentä ja muuta asian käsittelyyn osallistuvaa sekä tarkastuksen suorittavaa tarkastajaa.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa ja 7 kohdan mukaan, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

X on osallistunut maakuntakaavan valmisteluun ja hyväksymiseen maakuntavaltuuston puheenjohtajana eli edellä mainitun kuntalain säännöksen mukaisena valtuutettuna. Kun maakuntakaava ei koske eikä sen ole väitettykään koskevan X:ää tai hänen läheistään henkilökohtaisesti, X ei ole ollut esteellinen osallistumaan maakuntakaavan valmisteluun tai hyväksymiseen.

Y:n esteellisyys arvioidaan hallintolain perusteella. Tilanne, jossa henkilö on kaupungin palveluksessa selvittänyt kaupunkirakenteen tiivistymisen edellyttämiä rakentamismahdollisuuksia ja tällä tavoin edistänyt poliittisen ohjauksen asettamia tavoitteita, ei voida rinnastaa sellaisen asian käsittelyyn, jossa virkamiehelle tai hänen läheiselleen on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa. Tämän perusteella Y ei ole ollut esteellinen osallistumaan maakuntakaavan valmisteluun aiemman Tampereen kaupungin palveluksessa tapahtuneen työskentelynsä vuoksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n 1 momentin mukaan kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehtoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n 1 momentin mukaan kaavaehdotus on asetettava julkisesti nähtäville. Nähtäville asettamisesta on tiedotettava kaavan tarkoituksen ja merkityksen kannalta sopivalla tavalla. Kunnan jäsenille ja osallisille on varattava tilaisuus esittää mielipiteensä asiassa (muistutus). Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan muistutuksen tehneille, jotka ovat ilmoittaneet osoitteensa, on ilmoitettava maakunnan liiton perusteltu kannanotto esitettyyn mielipiteeseen.

Valitusosoituksessa olleilla puutteilla tai virheellisyyksillä ei ole merkitystä kaavan laillisuutta arvioitaessa.

Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 ehdotus ja valmisteluaineisto ovat olleet nähtävillä sekä maakunnan liiton toimistossa että sähköisesti.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ei ole toteutunut puutteellisesti sen vuoksi, että sähköisessä järjestelmässä on ollut ajoittaisia teknisiä ongelmia.

Maakuntakaavan valmisteluasiakirjoista ilmenee, että mielipiteiden esittäjille, lausunnon antajille ja muistutuksen tekijöille on annettu kirjallinen vastaus. Laissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä millä tavoin muistutuksiin annettava vastine tulee laatia. Sillä, että annettuja muistutuksia on vastineraporttia varten tiivistetty tai että vastineessa ei ole vastattu kaikkiin vastineissa esille tuotuihin seikkoihin ei ole ollut merkitystä vuorovaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen. Maakuntavaltuuston käytettävissä on ollut kaikki se kaava-aineisto, joka nähtävillä olleeseen kaavaehdotukseen on liittynyt. Kaavoitusmenettely ei ole lainvastaista myöskään sillä perusteella, että lausunnoissa ja muistutuksissa esitettyjä mielipiteitä ei ole huomioitu kaavaratkaisussa.

Kunta ei ole velvollinen järjestämään neuvottelua maakuntakaavoitusta koskevista ratkaisuista alueensa maanomistajien kanssa.

Kaavoitusmenettelyssä sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslakia eikä kuntalakia.

Maakuntakaavan hyväksymispäätös ei ole valituksissa mainituilla perusteilla syntynyt virheellisessä järjestyksessä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n (204/2015) 1 momentin mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Pykälän 2 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Pykälän 4 momentin mukaan maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Aluevarauksia osoitetaan vain siltä osin ja sillä tarkkuudella kuin alueiden käyttöä koskevien valtakunnallisten tai maakunnallisten tavoitteiden kannalta taikka useamman kuin yhden kunnan alueiden käytön yhteen sovittamiseksi on tarpeen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä

huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan yhteen sovitettava maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1. maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;
2. alueiden käytön ekologiseen kestävyYTEEN;
3. ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;
4. vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön;
5. maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
6. maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä
7. virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyYTEEN.

Pykälän 4 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.

Pykälän 5 momentin mukaan edellä tässä pykälässä mainitut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 10 a §:n 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määrittää pohjaveden muodostumisalueen rajan (muodostumisalue) ja uloimman rajan alueelle, jolla on vaikutusta pohjavesimuodostuman veden laatuun tai muodostumiseen (pohjavesialue).

Lain 10 b §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus luokittelee pohjavesialueen vedenhankintakäyttöön soveltuvuuden ja suojelutarpeen perusteella pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Valtioneuvoston päätöksissä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VNp valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 30.11.2000 ja niiden tarkistamisesta 13.11.2008) on todettu muun muassa seuraavaa:

4.2. Toimiva aluerakenne

Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita.

4.3. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Alueidenkäytöllä edistetään yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyYTEETä. Olemassa olevia yhdyskuntarakenteita hyödynnetään sekä eheytetään kaupunkiseutuja ja taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua.

Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen.

Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina.

Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien poistamiseen.

Erityistavoitteet

Maakuntakaavan ja yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Maakunnan suunnittelussa ja yleiskaavoituksessa on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama- että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja.

Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä. Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvítettävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen.

Alueidenkäytön suunnittelussa on edistettävä olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämistä sekä luotava edellytykset hyvälle taajamakuvalle. Taajamia kehitettäessä on huolehdittava siitä, että viheralueista muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset sekä vaarallisten aineiden kuljetusreitit ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Lisäksi alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon jätevesihaittojen ehkäisy.

4.4. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä.

Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä.

Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön

suunnittelun lähtökohtina. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat. Näillä alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Maakuntakaavoituksessa on luotava alueidenkäytölliset edellytykset ylikunnallisesti merkittävien virkistyskäytön reitistöjen ja verkostojen muodostamiselle. Maakuntakaavoituksella ja yleiskaavoituksella on luotava alueidenkäytölliset edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle erityisesti Etelä-Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduilla.

Alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.

Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä.

4.5. Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Alueidenkäytössä on turvattava olemassa olevien valtakunnallisesti merkittävien ratojen, maanteiden ja vesiväylien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet.

Alueidenkäytön suunnittelussa on varattava riittävät alueet tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävät voimajohtojen linjaukset siten, että niiden toteuttamismahdollisuudet säilyvät. Suunnittelussa on otettava huomioon sekä tarpeelliset uudet linjaukset että vanhojen verkostojen parantamisen ja laajentamisen tarpeet. Voimajohtolinjauksissa on ensisijaisesti hyödynnettävä olemassa olevia johtokäytäviä.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin.

Saman pykälän 2 momentin mukaan maakuntakaavamääräykset esitetään maakuntakaavakartalla tai erillisenä asiakirjana.

Kaavaselostuksessa on todettu, että maakuntakaavan virkistysalueiksi on osoitettu pääasiassa lähivirkistysalueita ja ulkoilupuistoja laajempia ulkoilualueita, jotka tarjoavat metsäisiä ja kulutusta kestäviä maastoja taajama-asukkaiden arjen liikuntapaikoiksi ja jotka ovat sijainniltaan helposti saavutettavia. Viheryhteyksmerkintää ei ole erikseen osoitettu taajamien ranta-alueilla niiden ollessa taajamien rantoja koskevan yleismääräyksen piirissä.

Kaavaselostuksen liitteessä 1 on arvioitu maakuntakaavan vaikutuksia. Terveysvaikutuksia on arvioitu vielä erikseen tämän liitteen lisäliitteessä. Koko kaavaa varten on tehty arvioita väestön kasvusta Pirkanmaan alueella ja arvioitu eri suunnitteluvaihtoehtojen vaikutusta yhdyskuntarakenteen

kehittymisen kannalta. Kaavaselostuksessa on todettu, että arvion mukaan kolme neljäsosaa maakunnan väestöstä asuu Tampereen ydinkaupunkiseudulla vuonna 2040, kun tänä päivänä vastaava osuus on noin 70 prosenttia. Yksistään Tampereen osalta maankäytössä varaudutaan 277 000 asukkaaseen.

Maakuntakaava käsittää yhden karttalehden, jolla on esitetty pääkartta, kartta maakunnan aluerakenteesta ja liikennejärjestelmästä sekä yksittäisten kuntakeskusten arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt.

Pirkanmaan maakuntahallitus on hallinto-oikeudelle antamassaan lausunnossa todennut, että maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa on keskitytty maakuntakaavan kannalta merkittäviin alueisiin, joilla haittojen ennakointi on ollut mahdollista. Tällaisia alueita ovat muun muassa alueet, joilla rakennetta on esitetty merkittävästi tiivistettäväksi tai joille on osoitettu ympäristöhaittoja aiheuttavia käyttötarkoituksia. Eteläpuiston alue ei kuulu näihin alueisiin. Maakuntakaava ei myöskään ohjaa tiettyä rakentamisen volyyymiä Eteläpuiston alueelle. Maakuntakaavan mittakaavassa kapeat, mutta seudullisesti merkittävät viheralueet on osoitettu Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 lähtökohtaisesti viheryhteysmerkinnöillä. Pääperiaatteena on, että maakuntakaavan viheryhteydet täsmentyvät yksityiskohtaisemmissa kaavoissa virkistysaluevarauksina.

Maakuntakaavaan kuuluvat kaavakartta, kaavamerkinnot ja -määräykset. Maankäyttö- ja rakennuslaki taikka -asetus eivät estä sitä, että kaavan luettavuuden vuoksi kaavaan liittyy pääkarttaan selvästi rajattu osa, joka samalla karttalehdellä on joidenkin kaavamääräysten osalta esitetty suurennoksena.

Kaavaselostus tai sen liitteet (maakuntakaavan vaikutusten arviointi ja liitekartat) eivät ole kaavan osia eikä niillä ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Kaavaselostuksen mahdollisilla puutteilla ei siten ole merkitystä kaavan laillisuutta arvioitaessa. Kaavan sisältö ei ole valituksessa väitetyin tavoin epäselvä sen vuoksi, että sitä on tarkemmin selostettu tai perusteltu kaavaselostuksessa tai sen liitteissä tai sillä perusteella, että kaavamerkinnoista on laadittu aihealueittain vielä erilliset kartat kaavaselostuksen liitteeksi.

Eteläpuisto sijoittuu Tampereen ydinkeskustan tuntumaan ja sitä ympäröivät jo aiemmin varsin tiiviisti rakennetut kaupunkiasumisen ja muiden keskustatoimintojen alueet. Maakuntakaavaa varten on laadittu lain edellyttämät selvitykset maakunnan väestönkehityksestä ja sen vaikutuksista maankäyttöön. Maakuntakaavaa varten on myös arvioitu erilaisia vaihtoehtoja maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen järjestämiseksi. Valituksen kohteena olevan alueen sijainti ja koko sekä maakuntakaavan yleispiirteisyys huomioiden maakuntakaavaa varten ei ole tarvinnut erikseen selvittää valituksessa esille tuotuja Eteläpuiston mahdollisesta rakentamisesta johtuvia väestönkehitykseen, terveyteen tai yhdyskuntatalouteen liittyviä vaikutuksia.

Maakuntakaavan yleismääräyksen mukaan liikenteen alueita varten osoitetulla alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Kaavaselostuksessa on todettu, että järjestelyratapihoilla vaarallisten aineiden kuljetusten onnettomuusriski on tavallisia rataosuuksia korkeampi ajallisesti pidemmän kuormituksen sekä järjestelytoiminnoista aiheutuvan vaunujen liikuttelun vuoksi. Tästä syystä Tampereen järjestelyratapihalle osoitetaan vaihtoehtoinen sijainti Lempäälään.

Järjestelyratapihatoiminnoista aiheutuu turvallisuusriskin lisäksi myös huomattavaa melu- ja värinähaittaa. Uudelle alueelle Lempäälään on mahdollista toteuttaa uudenaikainen, automatisoitu ratapiha, jonne voidaan siirtää kaikki Viinikan ratapihan nykyiset toiminnot. Uuden järjestelyratapihan läheisyydessä ei sijaitse ympäristöhäiriöille herkkiä toimintoja, mikä tuo mahdollisuuden tarvittaessa laajentaa vaarallisten aineiden kuljettamiseen ja käsittelyyn liittyviä toimintoja Pirkanmaalla. Nykyisen järjestelyratapihan ympäristössä yhden kilometrin säteellä asuu noin 19 000 asukasta, kun vastaavalla vyöhykkeellä uuden ratapihan ympäristössä asuu noin 350 ihmistä.

Liikennevirasto on pitänyt keskeisenä vaatimustaan uuteen järjestelyratapihaan liittyvän rakentamisrajoituksen poistamisesta. Rakentamisrajoitukseen perustuva lunastusmahdollisuus on maankäyttö- ja rakennuslain säännöksen mukaan joko kunnalla taikka asianomaisella julkisyyhteisöllä eli tässä tapauksessa myös Liikennevirastolla. Hallinto-oikeuden saaman käsityksen mukaan järjestelyratapihan tilavaatimukset ovat varsinkin suunniteltujen oheistoimintojen kanssa hyvin laaja-alaiset. Alueelle rakentaminen kaventaisi suunnittelumahdollisuuksia ja mahdollisten rakentamishankkeiden vaikutuksia on sen vuoksi syytä tarkastella tapauskohtaisesti. Tämän vuoksi ja koska Lempäälän LM-aluevaraukseen liittyvä maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus ei johda suoraan lunastusvelvollisuuteen, ei rakentamisrajoitusta ole syytä poistaa.

Tampereen nykyisen järjestelyratapihan alueelle osoitettu toissijainen käyttötarkoituksimerkintä on lainvastainen.

Kaavaselostuksessa on myös todettu, että nykytilanteessa Toijalan keskustassa sijaitsee puuterminaali, jonka kehittäminen on keskellä keskusta-alueita erittäin vaikeaa.

Valituksissa ja selityksissä on tuotu esiin, että Oriveden kuormauspaikan toiminta on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2011 jälkeen. Valituksiin on liitetty kuvia, joista ilmenee, että nykyisen puuterminaalin ympäristössä on asutuksen lisäksi kaksi päiväkotia kuormauspaikan kohdalla.

Liikenneviraston selvityksessä Rataverkon raakapuun terminaali- ja kuormauspaikkaverkon kehittäminen vuodelta 2011 Orivesi on mainittu 2 000 m

:n suuruisena kuormauspaikkana, jossa on varastoalueen laajennustarvetta 10 000 m

. Pirkanmaan liiton ja Suomen metsäkeskuksen selvityksessä Pirkanmaan puuterminaalit vuodelta 2014 valitusten kohteena oleva terminaali on esitelty maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävänä ainespuuterminaalina. Selvityksen mukaan alueen nykykäyttö on puuterminaali, alueen pinta-ala 3 ha, etäisyys asutuksesta 100 metriä, naapurialueiden maankäyttönä on taajamatoiminnot ja ympäristöllisenä riskinä on rannan läheisyys. Selvityksen vaikutusten arvioinnissa on todettu, että ainespuuterminaaleissa kuormataan ja varastoidaan kuitupuuta ja tukkeja. Toiminta on usein ympärivuorokautista. Tilantarve on pienempi kuin energiaterminaaleissa. Oriveden aseman nykyisellä kuormausalueella lähin asutus on noin 100 metrin päässä. Terminaalitoiminnan mahdollinen laajeneminen voi aiheuttaa nykyisestä jonkin verran suurempaa meluhaittaa asutukselle.

Maankäyttö- ja rakennuslain 5 § on tavoitesäännös, johon ei voi menestyksellisesti vedota kaavapäätöksen kumoamiseksi. Lain 22 § koskee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden antamista ja 126 §

toimenpidelupaa eikä niillä ole merkitystä maakuntakaavan laillisuutta arvioitaessa. Ympäristönsuojelulakia tai metsätuhojen torjunnasta annettua lakia ei sovelleta maakuntakaavoituksessa, vaan lähtökohtaisesti vasta näiden lakien mukaisessa toiminnassa.

Maaliikennealue on osoitettu sekä henkilö- että tavaraliikenteen tarpeita varten eikä kaavamerkintä yksin oikeuta puutavaran varastointiin alueella. Puutavaran lastaustoiminnan luvantarve ja edellytykset ratkaistaan eri menettelyssä eikä hallinto-oikeus maakuntakaavaa koskevan valitusasian yhteydessä arvioi, onko alueella harjoitettava nykyinen toiminta lainsäädännön ja määräysten mukaista. Maakuntakaava ei ole A:n ym. valituksessa esitetyillä perusteilla lainvastainen maaliikennealueen (LM) osalta. Hallinto-oikeus ei toimivaltansa puitteissa voi muuttaa kaavaa eikä lisätä B:n esittämää suunnittelumääräystä.

Puutermiinalin osoittaminen maakuntakaavassa ei sinällään oikeuta merkintään liittyvän toiminnan harjoittamiseen. Kun kysymyksessä on kuitenkin valtakunnallista merkitystä omaava ja laajaksi tarkoitettu alue, jolla on kaavaselostuksessa todetu tavoin haittavaikutuksia, on alueelle osoitettujen erilaisten toimintojen yhteensovittamismahdollisuudet tutkittava ja osoitettava jo maakuntakaavaa laadittaessa. Pelkästään se, että keskitetty puutermiinalitoiminta sinänsä on muun muassa elinkeinoelämän kannalta osoitettu tarpeelliseksi, ei yksin ole peruste kaavamerkinnälle alueella, jossa on merkittävää tarvetta erilaisen maankäytön yhteensovittamiseksi.

Maakuntakaava on lainvastainen Oriveden asemalle osoitetun puutermiinalin (Pt) osalta.

Alue on myös osa laajempaa matkailun ja virkistysalueen kehittämisen kohdealuetta (mv), jolla on osoitettu maakunnallisesti merkittävät matkailuelinkeinojen, kulttuuri-, luonto- ja maisemamatkailun sekä ulkoilun ja virkistyskäytön kehittämisalueet. Alueeseen kohdistuu myös merkintä arvokkaasta harjuaalueesta (ge1), kallioalueesta (ge2) ja moreeni muodostumasta (ge3). Suunnittelumääräyksen mukaan aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että geologisten muodostumien sisältämien arvojen säilyminen turvataan. Suojelumääräyksen mukaan alueen erityispiirteitä haitallisesti muuttavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.

Pohjavesialueen sisällä on suojelu-, virkistys- ja taajamatoimintojen alueita. Natura-alueet on eritelty kaavaselostuksen liitekartalla ja kyseessä olevalla alueella niitä ovat Keisarinharju-Vehoniemenharju ja Keiniänranta. Näiden alueiden suojeluarvojen huomioon ottamisesta on säädetty luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:ssä. Suojelualueita ovat kaavaselostuksen liitekartan mukaan alue Keisarinharju-Vehoniemenharju (alue nro 233), Keiniänranta (alue nro 286) ja Syrjänharjun luonnonsuojelualue (alue nro 285). Suojelualueen suojelumääräyksen mukaan alueella ei saa ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Virkistysalueen suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on muun muassa kiinnitettävä huomiota ympäristön laatuun, alueen ominaisuuksiin ekologisen verkoston osana sekä merkitykseen luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Alueen itäosassa on lisäksi työpaikka-alue, jolla merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittävät ja toimialarakenteeltaan monipuoliset liike- ja toimistorakentamisen tai tuotantotoimintaan varatut alueet. Suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota tarkoituksenmukaiseen toteutusjärjestykseen ja yhdyskuntarakenteen eheyteen sekä joukkoliikenteen järjestelyihin ja toimiviin kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiin. Alueelle ei tule osoittaa

merkittävää määrää uutta asumista eikä asumiseen saa kohdistua merkittäviä ympäristöhäiriöitä. Pälkäneen keskusta-alueet sisältyvät myös kasvutaajamien kehittämisvyöhyke -alueeseen, jolla kaavamerkinnän kuvauksen mukaan osoitetaan vyöhyke, jonka maaseutualueet sekä maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ovat maakuntakaavan tavoitevuoden 2040 jälkeisiä potentiaalisia taajama-alueiden, väyläverkoston ja muun yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia ja joihin kohdistuu hajakentamispainetta.

Maakuntakaavan yleismääräyksissä on todettu, että yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä vesialueita ovat muun muassa Roine ja Mallasvesi. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on vesiensuojelunäkökohdat otettava huomioon siten, ettei näiden vesialueiden veden latua heikennetä tai käyttöä vedenhankintaan vaaranneta.

Kaavaselostuksen mukaan kaavan erityismääräykset huomioon ottaen Pirkanmaan maakuntakaavan ei arvioida merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Kaavaselostuksen vaikutusten arviointia koskevassa liitteessä on todettu, että laadittujen tutkimusten ja selvitysten mukaan Isokankaan-Syrjänharjun ja Vehoniemenharjun alueella tekopohjaveden muodostamisen merkittävät vaikutukset luonnolle (mm. Natura-alueille) voidaan ehkäistä imeytystä ja ottamista säätelemällä.

Pirkanmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaehdotuksessa 2016 - 2021 on arvioitu pohjavesimuodostumien riskikohteet sekä suunniteltu ja arvioitu parantamistoimenpiteitä. Pälkäneen Isokangas-Syrjänharjun pohjavesialueen tilaa heikentävät teollisuus, maatalous ja vedenotto. Teollisuuden ohjauskeinoiksi on esitetty ympäristölupatarpeen harkintaa ja valvonnan tehostamista. Selvityksen mukaan Isokangas-Syrjänharjulla on paljon yritystoimintaa, joka ei ole ympäristöluvan varaista, mutta toiminta voi silti olla riski pohjavedelle.

Vehoniemen-Isokankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen yleissuunnitelmassa (Pöyry Oy 24.10.2011, päivitys 7.3.2014) on esitetty vaihtoehtoisia suunnitelmia Keiniänrannan Natura-alueen vesitaseen hallintaan ja seurantaan. Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa vuodelta 2003 on arvioitu myös vaikutuksia Natura-alueisiin ja Pälkäneen kunnan vedenhankintaan.

Pälkäneen kunta ei ole vaatinut työpaikka-aluemerkinnän muuttamista teollisuus- ja varastoalueeksi, mutta on todennut maakuntakaavan olevan tällä kohtaa virheellinen. Hallinto-oikeus toteaa selvyyden vuoksi, että maakuntakaavassa on osoitettu vain seudullisesti tärkeät teollisuusalueet ja joitakin paikallisesti tärkeitä nykyisiä teollisuusalueita on osoitettu työpaikka-alueiksi. Pälkäneen Kankaanmaan teollisuusalue on yksi näistä alueista. Maakuntakaavassa ei siten ole tältä osin varsinaista virhettä.

Maakuntakaava ei ole epäselvä yksinomaan sillä perusteella, että kaavassa on samalle alueelle osoitettu aluevarausmerkintöjä, kehittämismerkintöjä ja muita, alueen ominaisuutta osoittavia merkintöjä, jotka osin edellyttävät yhteensovittamista yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa.

Pirkanmaan 1. maakuntakaavaan nähden teknisen huollon (tekopohjavesialue) kehittämismerkintä on uudessa kaavassa jonkin verran laajempi ja ulottuu myös työpaikka-alueelle ja taajamatoimintojen alueelle. Varsinaisen pohjavesialueen raja on lähes sama molemmissa kaavoissa. Vaikka teknisen huollon kehittämisperiaatemarkinnalla ei edellä todetu

tavoin ole välittömiä oikeusvaikutuksia, on se otettava kuitenkin huomioon muussa suunnittelussa. Rajauksen sisäpuolelle on mahdollista hakea lupaa toiminnalle, joka rajoittaa alueella olevien muiden toimijoiden maankäyttöä. Merkintä voi johtaa tilanteeseen, joka on vastoin tarkoituksenmukaista alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Samaa alueeseen kohdistuvien taajamatoimintoja ja työpaikka-alueita koskevien aluevarausmerkintöjen suhde kehittämisperiaatemarkintään jää epäselväksi. Näissä olosuhteissa kehittämisperiaatemarkintää ei ole voitu ulottaa Pälkäneen kunnan työpaikka- ja taajamatoimintojen alueelle.

Maakuntakaava on teknisen huollon kehittämisperiaatemarkinnän osalta lainvastainen siltä osin kuin merkintä kattaa Pälkäneen kunnan työpaikka- ja taajamatoimintojen alueet.

Hallinto-oikeus voi tutkia valituksesta ainoastaan kaavan lainmukaisuutta koskevat valitusperusteet. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava. Valtuuston päätös ei ole valituksissa mainituilla perusteilla muilta kuin edellä todetuilta osin lainvastainen eikä sitä ole syytä kumota.

Perusteluissa mainitut

Maankäyttö- ja rakennuslaki 188 § 4 momentti (132/1999)

Maankäyttö- ja rakennusasetus 1 § ja 12 §

Luonnonsuojelulaki 65 § ja 66 §

Kuntalaki (365/1995) 90 § (1375/2007)

Suomen perustuslaki 6 § ja 15 §

on pyytänyt lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja valituksessaan vaatinut

että hallinto-oikeuden päätös kumotaan siltä osin kuin hallinto-oikeus on kumonnut maakuntakaavan hyväksymistä koskevan päätöksen ja että kaavan hyväksymistä koskevat valitukset hylätään.

Vaatimustensa tueksi maakuntahallitus on esittänyt muun ohella seuraavaa:

Hallinto-oikeus on ylittänyt toimivaltansa, kun se on osittain kumonnut kaavamerkintöjä. Hallinto-oikeus on näin tosiasiallisesti käyttänyt kaavoitustoimivaltaa, joka kuuluu maakunnan liitolle. Hallinto-oikeuden päätös on muutoinkin lainvastainen niiltä osin kuin hallinto-oikeus on kumonnut maakuntakaavan hyväksymistä koskevan päätöksen.

Tampereen järjestelyratapihaa koskevaa kaavamerkintää LM ei ole voitu edes osittain kumota selvitysten riittämättömyyteen liittyvällä perusteella, koska Liikennevirasto ei ole hakenut muutosta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ään perustuen tämän kaavamerkinnän osalta. Maakuntakaavassa on kysymys yleispiirteisestä yhdyskuntarakenteen suunnittelusta ja maakuntakaavan taustaselvityksissä on esitetty järjestelyratapihan siirron talousarvio. Järjestelyratapihan siirron toteuttamisen taloudellisten edellytysten yksityiskohtaisempi arviointi kuuluu yksityiskohtaisempaan suunnitteluun, mikäli hanke etenee.

Maakuntakaavalla ei voida velvoittaa toimijoita siirtämään järjestelyratapihatoimintoja toiseen paikkaan, vaikka järjestelyratapihalle onkin maakuntakaavassa osoitettu vaihtoehtoinen sijainti. LM-merkinnässä

osoitetusta toissijaisesta käyttötarkoituksesta ei siten aiheudu hallinto-oikeuden päätöksessä esitettyä kohtuutonta haittaa. Kumoamalla kaavamerkinnän kuvauksesta ja kaavamääräyksestä toissijaista käyttötarkoitusta koskevat osat hallinto-oikeus on tosiasiallisesti muuttanut kaavaratkaisua, ei ainoastaan kumonnut kaavaa osittain.

Oriveden asemanseudulle osoitettuun puuterminaalin Pt-merkintään liittyen on tehty riittävät selvitykset, joiden perusteella kaavamerkinnän lainmukaisuus on arvioitavissa. Maakuntakaavan puuterminaalimerkinnot perustuvat ainespuuterminaalien osalta Liikenneviraston valtakunnalliset kuormauspaikat käsittävään selvitykseen Rataverkon raakapuun terminaali- ja kuormauspaikkaverkon kehittäminen. Vuotuisten kuljetusmäärien mukaisesti Orivesi on Vuokatin jälkeen tärkein rataan tukeutuva kuormauspaikka.

Maakuntakaavan erityyppisten merkintöjen suhde on selkeä ja perustuu kaavamerkintätyyppien eroihin. Kehittämisperiaatemerkinnät ulottuvat maakuntakaavoissa tyypillisesti päällekkäin erilaisten aluevarausmerkintöjen kanssa. Tässä tapauksessa kehittämisperiaatemerkinnällä halutaan ohjata ottamaan yksityiskohtaisessa suunnittelussa huomioon pohjaveden hyödyntämispotentiaali. Maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkintä ei mahdollista vedenhankintahankkeen toteuttamista ilman erityislainsäädännön, kuten vesilain mukaisia lupaprosesseja.

2.

ovat pyytäneet lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja valituksessaan vaatineet, että hallinto-oikeuden ja maakuntavaltuuston päätökset kumotaan ainakin Tampereen Eteläpuiston siltä osalta, joka on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa osoitettu virkistysalueeksi. Asia on toissijaisesti palautettava hallinto-oikeudelle uudelleen käsiteltäväksi. Pirkanmaan liitto on velvoitettava korvaamaan muutoksenhakijoiden oikeudenkäyntikulut.

Vaativustensa tueksi yhdistys ja sen asiakumppanit ovat viitanneet asiassa aiemmin lausumaansa sekä esittäneet lisäksi muun ohella seuraavaa:

Maakuntavaltuuston päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä ja päätös on muutoinkin lainvastainen.

Maakuntakaavoitusjohtaja Y on toiminut aiemmin Tampereen kaupunkiympäristön kehittämisen maankäytön suunnitteluyksikön arkkitehtina ja tässä tehtävässä laatinut selvityksen Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen Tampereella. Mainittu selvitys on hyväksytty kaupunginhallituksen suunnittelujaostossa 13.6.2011 ja siinä on ensimmäistä kertaa osoitettu Eteläpuisto täydennysrakentamiskohteeksi. Y ei myöskään valvoessaan maakuntakaavojen toteutumisen edistämistä ja siihen liittyvää maakuntakaavan sisällön tulkintaa ja sen esilletuomista viranomaisneuvotteluissa ole tuonut esiin, että vireillä oleva asemakaavahanke on Pirkanmaan 1. maakuntakaavan vastainen.

Y:n esteellisyyttä on arvioitava kokonaisuutena ottaen huomioon hänen edellä kuvattu menettelynsä sekä Tampereen kaupungin että Pirkanmaan liiton palveluksessa.

Maakuntakaavan sähköisesti julkaistu aineiston on ollut nähtävilläpidon alkaessa keskeneräinen. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 30 päivän nähtävilläpitoaika ei siten ole toteutunut sähköisen aineiston puutteiden ja virheiden johdosta. Korkeimman hallinto-oikeuden on pyydettävä asian

arvioimiseksi Pirkanmaan liitolta tietojärjestelmän lokitietoihin tai muuhun luotettavaan aineistoon perustuva selvitys siitä, mitä aineistoja on kaavan nähtävilläpidon aikana lisätty, poistettu, korjattu tai täydennetty.

Valituksenalainen maakuntakaava ei turvaa historiallisesti, maisemallisesti ja virkistyskäytön kannalta korvaamattoman arvokkaan Eteläpuiston säilymistä. Keskeinen osa Eteläpuiston alueesta kuuluu valtioneuvoston hyväksymään valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY 2009) piiriin, ja tästä aiheutuvat rajoitteet ja velvoitteet on otettava maakuntakaavassa huomioon.

Tampereen kaupunki on laatimassa Eteläpuistoon ja sen lähialueelle asemakaavaa, jonka hyväksyminen merkitsisi kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan puiston hävittämistä. Maakuntakaavan muutoksen ilmeisenä tarkoituksena on mainitun asemakaavahankkeen mahdollistaminen.

Eteläpuiston aluetta koskevat maakuntakaavan kaavamerkinnät ja -määräykset ovat keskenään ristiriidassa. Virkistysaluemerkinnän poistaminen mahdollistaa puiston osoittamisen rakennusmaaksi, eikä siten turvaa alueen arvojen säilymistä. Eteläpuiston ja lähialueen viher- ja virkistysalueiden määrä on jo nykyisellään väestöpohjaan nähden niukka ja alueiden käyttöpaine kova. Suunniteltu lisärakentaminen merkitsee huomattavaa vähennystä viher- ja virkistysalueisiin. Kaavaselostuksessa tai muissakaan asiakirjoissa ei ole perusteltu virkistysaluevarauksen poistamista Eteläpuiston kohdalta muutoin kuin maakuntakaavan yleispiirteisyydellä. Muutosta ei siten ole perusteltu eikä sen vaikutuksia ole arvioitu.

on antanut lausunnon, jossa se on esittänyt Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksen hylkäämistä.

ovat antaneet selityksen, jossa he ovat esittäneet Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksen hylkäämistä.

on antanut selityksen, jossa hän on esittänyt Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksen hylkäämistä.

on antanut selityksen, jossa se on esittänyt Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksen hylkäämistä.

on antanut Liikenneviraston lausunnon sekä A:n ja hänen asiakumppaneidensa, B:n ja Pälkäneen kunnan selitysten johdosta vastaselityksen.

on antanut Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden valituksen johdosta selityksen, jossa se on viitannut asiassa aiemmin lausumaansa, esittänyt valituslupahakemuksen ja valituksen hylkäämistä sekä todennut lisäksi muun ohella seuraavaa:

Muutoksenhakijat eivät ole hallinto-oikeudelle tekemässään valituksessa esittäneet, että X olisi ollut hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamalla tavalla palvelussuhdejäävi edistäessään Tampereen kaupungin kannalta tärkeää asemakaavahanketta. Valitus on siten tältä osin jätettävä tutkimatta.

ovat antaneet Pirkanmaan maakuntahallituksen selityksen johdosta vastaselityksen.

Korkein hallinto-oikeus myöntää muutoksenhakijoille valitusluvan ja tutkii asian.

1. Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden vaatimus tietojärjestelmän lokitietoihin tai muuhun luotettavaan aineistoon perustuvan selvityksen pyytämisestä Pirkanmaan liitolta siitä, mitä sähköisesti julkaistuja aineistoja on kaavan nähtävilläpidon aikana lisätty, poistettu, korjattu tai täydennetty, hylätään.
2. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätös kumotaan Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksesta niiltä osin kuin hallinto-oikeus on kumonnut maakuntavaltuuston päätöksen.

Liikenneviraston, A:n ja hänen asiakumppaneidensa, B:n sekä Pälkäneen kunnan valitukset maakuntavaltuuston päätöksestä hylätään.

3. Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden valitus hylätään. Hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei tältä osin muuteta.
4. Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus hylätään.

Kun otetaan huomioon asiassa esitetty selvitys sekä hallintolainkäyttölain 33 §, tietojärjestelmän lokitietoihin tai muuhun luotettavaan aineistoon perustuvan selvityksen pyytäminen Pirkanmaan liitolta siitä, mitä sähköisesti julkaistuja aineistoja on kaavan nähtävilläpidon aikana lisätty, poistettu, korjattu tai täydennetty, ei ole asian ratkaisemiseksi tarpeen. Tämän vuoksi Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden vaatimus edellä mainittujen tietojen hankkimisesta korkeimman hallinto-oikeuden käyttöön on hylättävä.

Tampereen nykyinen järjestelyratapiha sijaitsee Tampereen keskustassa päärautatieaseman eteläpuolella. Järjestelyratapiha on maakuntakaavassa osoitettu maaliikenteen alueeksi, jonka toissijainen käyttötarkoitus on taajamatoimintojen tai keskustatoimintojen alue. Merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan Tampereen järjestelyratapihan alue varataan toistaiseksi järjestelyratapihaksi. Jos järjestelyratapihatoiminnot siirtyvät muualle, alue varataan eteläosaltaan keskustatoimintojen alueeksi ja muilta osin taajamatoimintojen alueeksi. Alue on lisäksi osoitettu VAK-merkinnällä järjestelyratapihaksi, jolla tehtävistä vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelytoiminnoista aiheutuu suuronnettomuusriski lähialueelle.

Kaavaselostuksen liitteessä 1, vaikutusten arviointi, todetaan, että Tampereen järjestelyratapihan ympäristössä on nykyisellään erittäin rajalliset mahdollisuudet tuoda uusia toimintoja ratapihan läheisyyteen. Lempäälään osoitettu uusi järjestelyratapiha tukee lähialueen kehittymistä alueeksi, jolla on laajat sijoittumismahdollisuudet sekä teolliselle että kuljetusintensiiviselle tuotannolliselle toiminnalle. Lempäälään on maakuntakaavassa osoitettu maaliikenteen alue (LM), joka merkinnän kuvauksen mukaan on uusi järjestelyratapiha.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toimivia yhteysverkostoja ja energiahuoltoa koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varattava riittävät alueet tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten. Eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien erityistavoitteiden mukaan haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset sekä vaarallisten aineiden kuljetusreitit ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Maakuntakaavalla ei ole ratkaistu eikä voidakaan ratkaista Tampereen nykyisen järjestelyratapihan toimintojen siirtymistä Lempäälään. Järjestelyratapihaa koskevaan ajoituksellisesti kaksivaiheiseen merkintään ei sisälly velvoitetta järjestelyratapihatoimintojen siirtämiseen, mutta se mahdollistaa alueen käytön taajamatoimintojen ja keskustatoimintojen alueena, mikäli järjestelyratapiha siirtyy alueelta pois. Merkintä mahdollistaa myös alueen säilymisen edelleen järjestelyratapihakäytössä, mikäli ratapihan toimintojen siirtämiselle Lempäälään ei myöhemmässä yksityiskohtaisempiin selvityksiin perustuvassa päätöksenteossa todeta olevan edellytyksiä.

Ajoituksellisesti kaksivaiheinen aluevarausmerkintä on järjestelyratapihaa ympäröivän maankäytön ja yhdyskuntarakenteen eheyttä koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kannalta perusteltu. Kun lisäksi otetaan huomioon, että järjestelyratapihaa koskeva aluevaraus ei pienennä ratapihan aluetta nykyisestä, eikä muutoinkaan estä ratapiha-alueen kehittämistä myöskään sen nykyisellä sijainnilla, toissijainen käyttötarkoituserkintä ei vaaranna Tampereen järjestelyratapihan toimintaedellytyksiä ja kehittämistä maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n tai valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisella tavalla.

Edellä lausuttu huomioon ottaen maakuntavaltuuston päätös ei ole Tampereen järjestelyratapihalle osoitetun toissijaisen käyttötarkoituserkinnän osalta lainvastainen. Hallinto-oikeus ei ole Liikenneviraston valituksen johdosta voinut kumota maakuntavaltuuston päätöstä. Hallinto-oikeuden päätös on näin ollen Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksesta tältä osin kumottava ja Liikenneviraston valitus on hylättävä.

Maakuntakaavassa on Oriveden Satamarantaan rautatien kohdalle osoitettu puutermiinaali (Pt), jolla kaavamerkinnän kuvauksen mukaan osoitetaan puutavaran ja bioenergiaraaka-aineiden kuljetuksiin, käsittelyyn ja kuormausjärjestelyihin liittyvän tieliikenteen tai raide- ja tieliikenteen yhdistävän maakunnallisesti merkittävien termiinaalien yleispiirteinen sijainti. Suunnittelumääräyksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava liikennejärjestelyjen toimivuudesta sekä asumisen ja muun maankäytön yhteensovittamisesta.

Puutermiinaalin ohella alueelle on osoitettu maaliikenteen alue (LM), jolla osoitetaan nykyiset vähintään seudullisesti merkittävät ratapiha-alueet. Oriveden rautatieaseman läheisyyteen on muutoin osoitettu taajamatoimintojen aluetta, ja alueen ympärillä on myös kehittämisperiaatuserkintä tiivistettävä asemanseutu. Radan ja Pappilanselän välissä on lisäksi luonnonsuojelualue.

Vuonna 2014 laaditussa Pirkanmaan liiton ja Suomen metsäkeskuksen selvityksessä Pirkanmaan puutermiinaalit Oriveden puutermiinaali on todettu maakunnallisesti ja seudullisesti merkittäväksi ainespuutermiinaaliksi. Selvityksen mukaan alue toimii puutermiinaalina ja alueen pinta-ala on kolme hehtaaria.

Kaavaselistuksessa todetaan, että maakuntakaavassa pyritään vastaamaan puutermiinaalien akuuttiin tarpeeseen kartoittamalla potentiaaliset aines- ja energiapuutermiinaalien sijainnit Pirkanmaalla. Puutermiinaalien maakuntakaavamerkinnät perustuvat Pirkanmaan liiton ja Suomen metsäkeskuksen vuonna 2014 laatimaan selvitykseen Pirkanmaan puutermiinaaleista sekä Liikenneviraston selvityksiin ja paikkatietotarkasteluihin aines- ja energiapuutermiinaalitoimintaan

soveltuvista alueista. Oriveden asema on kaavaselostuksen mukaan yksi valtakunnan keskeisistä kuormauspaikoista, jota Liikennevirasto on kehittänyt tavoitteidensa mukaisesti.

Oriveden Satamarantaan sijoittuvalla puutermiinali (Pt) kohdemerkinnällä on osoitettu alueella toimivan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävän ainespuutermiinalin yleispiirteinen sijainti. Maakuntakaavalla ei sen yleispiirteisyys huomioon ottaen ole ratkaistu alueelle sijoittuvan puutermiinalitoiminnan laajuutta, vaan toiminnan laajuus ja toiminnan muut edellytykset ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaava on maankäytön suunnittelujärjestelmän yleispiirteisien kaavamuuoto. Maakuntakaavan tehtävänä on konkretisoida valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sekä osoittaa maakunnan tasolla alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja maakunnan kehityksen kannalta tarpeelliset alueet. Arvioitaessa sitä, onko kaavaratkaisu nyt kysymyksessä olevilta osin perustunut maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitettuihin kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin, on otettava huomioon maakuntakaavan tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitteluvälineenä sekä maakuntakaavan oikeusvaikutuksien toteutuminen alemmanasteiseen kaavoitukseen kohdistuvan ohjausvaikutuksen kautta. Maakuntakaavan tarkoitus ei siten yleensä edellytä, että maakuntakaavassa osoitetun maankäytön sopivuus tulisi yksityiskohtaisesti ratkaista jo maakuntakaavatasolla.

Oriveden ainespuutermiinali sijoittuu Oriveden taajama-alueelle ja luonnonsuojelualueen läheisyyteen. Terminiinalin toiminnan on siten oltava yhteensovitettavissa puutermiinalin ympärille sijoittuvien taajamatoimintojen sekä maakuntakaavassa osoitetun luonnonsuojelualueen luontoarvojen kanssa.

Edellä lausuttu huomioon ottaen hallinto-oikeus ei ole A:n ja hänen asiakumppaneidensa ja B:n valitusten johdosta voinut kumota maakuntavaltuuston päätöstä Oriveden Satamarantaan osoitetun puutermiinalimerkinnän osalta. Hallinto-oikeuden päätös on näin ollen Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksesta tältä osin kumottava, ja A:n ja hänen asiakumppaneidensa sekä B:n valitukset on hylättävä.

Pälkäneen kunnan alueelle on maakuntakaavassa osoitettu Isokankaan-Syrjänharjun ja Vehoniemenharjun tärkeä vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue. Vastaavalle alueelle on kehittämisperiaatemerkintänä osoitettu myös teknisen huollon kehittämisen kohdealue, pohjavesialue (tk).

Tk-merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan maakuntakaavassa on kuvattu kaikki potentiaaliset Pirkanmaalla sijaitsevat tekopohjaveden tuotantoalueet. Alueiden mahdollisen käyttöönoton valmistelusta päätetään erikseen yksityiskohtaisemman suunnittelun, kuten kunnan kaavoituksen yhteydessä. Isokankaan-Syrjänharjun ja Vehoniemenharjun alueella tulee varautua mahdolliseen tekopohjaveden muodostamiseen. Alueelle ei saa sijoittaa sellaista maankäyttöä, joka voi vaarantaa alueen vaihtoehtoisia käyttömahdollisuuksia vedenhankintaan.

Kaavaselostuksen mukaan Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 vedenhankintaratkaisut perustuvat Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johdolla laadittuun Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitykseen. Kehittämissuunnitelmassa on esitetty vedenhankinnan kehittämiseksi kolme vaihtoehtoa, joissa painottuvat pintaveden, tekopohjaveden ja pohjaveden mahdollisimman laajamittainen

hyödyntäminen. Maakuntakaavaratkaisu perustuu kaikkia vaihtoehtoja hyödyntävään usean vesilähteen malliin, joka parantaa vedenhankinnan toimintavarmuutta. Kaavaselostuksessa todetaan edelleen, että muussa maankäytön suunnittelussa tulee varautua tekopohjaveden muodostamismahdollisuuksiin Isokankaan-Syrjänharjun ja Vehoniemenharjun alueella.

Tk-merkintä on kehittämisperiaatemarkintä, jolla ei ole sitovia oikeusvaikutuksia merkinnällä osoitetun alueen yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Tk-merkinnän rajauksen sisäpuolelle sijoittuvien alueiden pääkäyttömuoto on osoitettu aluevarausmerkinnöillä. Mainitun alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua ohjaavat lisäksi maakuntakaavassa osoitetut alueen maisemalliset ja luonnonsuojelliset arvot sekä alueiden sijoittuminen arvokkaiden geologisten muodostumien alueelle.

Tk-merkinnän rajauksen sisäpuolelle sijoittuvien Pälkäneen kunnan työpaikka- ja taajama-alueiden maankäytössä ja kehittämisessä on tk-merkinnästä riippumatta otettava huomioon mainittujen alueiden sijoittuminen tärkeälle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueelle. Tärkeitä vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita koskevan suunnittelumääräyksen mukaan aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, etteivät ne vaaranna pohjaveden laatua, määrää tai vedenhankintakäyttöä. Pohjavesialueen rajauksen sisäpuolelle sijoittuvan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on lisäksi otettava huomioon ympäristönsuojelulakiin perustuva pohjaveden pilaamiskielto.

Edellä lausuttu huomioon ottaen hallinto-oikeus ei ole Pälkäneen kunnan valituksen johdosta voinut kumota maakuntavaltuuston päätöstä koskien Pälkäneelle osoitettua kehittämisperiaatemarkintää teknisen huollon kehittämisen kohdealue, pohjavesialue, siltä osin kuin merkinnän rajauksen sisäpuolelle jää työpaikka-alue ja taajamatoimintojen alue. Hallinto-oikeuden päätös on näin ollen Pirkanmaan maakuntahallituksen valituksesta tältä osin kumottava ja Pälkäneen kunnan valitus on hylättävä.

Maakuntavaltuuston päätös ei ole ollut lainvastainen Liikenneviraston, A:n ja hänen asiakumppaneidensa, B:n eikä Pälkäneen kunnan hallinto-oikeudelle tekemissä valituksissa esitetyillä perusteilla. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden päätös on kumottava niiltä osin kuin hallinto-oikeus on edellä mainittujen valitusten johdosta kumonnut maakuntakaavan hyväksymistä koskevan päätöksen ja maakuntavaltuuston päätöksestä hallinto-oikeudelle tehdyt valitukset on hylättävä.

Eläköön Eteläpuisto ry ja sen asiakumppanit ovat valituksessaan vedonneet maakuntakaavaa hyväksyttäessä maakuntavaltuuston puheenjohtajana toimineen X:n esteellisyyteen sillä perusteella, että hän on vuosina 2013 - 2017 toiminut Tampereen kaupungin apulaispormestarina ja yhdyskuntalautakunnan puheenjohtajana. Valituksessa on edelleen esitetty, että X on osallistunut maakuntakaavan valmisteluun myös maakuntahallituksen ja maakuntakaavan ohjausryhmän jäsenenä.

Esteellisyydellä tarkoitetaan henkilön sellaista suhdetta asiaan tai asianosaisiin, joka vaarantaa hänen puolueettomuutensa yksittäisen asian käsittelyssä. Jos valtuutettu on ottanut osaa asian käsittelyyn myös muussa toimielimessä kuin valtuustossa, häneen sovelletaan tämän toimielimen jäsenen esteellisyyisperusteita.

Asian arvioinnin lähtökohtana on otettava huomioon, että maakunnan liiton tehtävänä on alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan vastata

aluekehittämisviranomaisena alueiden kehittämiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta maakunnassa. Maakunnan liitto on kuntayhtymä, jossa alueen kuntien on oltava jäseninä.

Mainitun lain 17 a §:n 1 momentin mukaan maakunnan liiton ylimmän päättävän toimielimen jäsenten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja. Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan liiton muiden toimielinten kokoonpanosta säädetään kuntalain (410/2015) 58 §:n 3 momentissa.

Kuntalain 58 §:n 3 momentin mukaan kuntayhtymän muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen toimielinten kokoonpano on sovitettava sellaiseksi, että se vastaa jäsenkuntien valtuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien kuntavaaleissa saamaa ääniosuutta kuntayhtymän alueella vaalilaissa säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

Kuntalain 64 §:n mukaan kuntayhtymään sovelletaan, mitä kunnasta säädetään 2, 6, 7, 10, 14, 18, 19, 22, 23 ja 29 §:ssä, 6 luvussa, 39, 40, 46, 47 ja 48 §:ssä sekä 9 - 16 luvussa.

Edelleen kuntalain 12 luvun 97 §:n 3 momentin mukaan hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu palvelussuhde kuntaan ei tee luottamushenkilöä, viranhaltijaa eikä työntekijää esteelliseksi asiassa, jossa kunta on asianosainen. Jos luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitelty tai muuten vastaavalla tavalla käsitelty asiaa, hän on kuitenkin esteellinen.

Maakuntavaltuuston valtuutetun ja liiton muiden toimielinten jäsenet ovat edellä esitettyjen säännösten mukaisesti poliittisin perustein valittuja kuntatason luottamushenkilöitä. Maakuntakaavaa hyväksyttäessä voimassa olleen kuntalain (365/1995) 24 a §:n (578/2006) mukaan myös apulaispormestari on luottamushenkilö. X ei näin ollen maakuntaliiton päätöksentekojärjestelmän perusluonteesta johtuen, kun lisäksi otetaan huomioon kuntalain (410/2015) 97 §:n 3 momentti, ole ollut esteellinen osallistumaan maakuntakaavaa koskevaan päätöksentekoon maakuntavaltuustossa, -hallituksessa tai maakuntakaavan ohjausryhmässä sillä perusteella, että päätökset ovat koskeneet myös Tampereen kaupunkia.

Asiassa on vielä arvioitava, onko luottamus X:n puolueettomuuteen vaarantunut hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun muun erityisen syyn vuoksi. Tällaisen muun erityisen syyn puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen on oltava samanasteinen kuin muidenkin saman momentin mukaisten esteellisyyssperusteiden. Tällaisena erityisenä syynä ei siten voida pitää sitä valituksessa esitettyä seikkaa, että Tampereen kaupungissa on ollut käynnissä nyt kysymyksessä olevan maakuntakaavan alueelle sijoittuvia kaavahankkeita tai sitä, että X on ottanut näihin vireillä oleviin kaavahankkeisiin julkisesti kantaa.

X ei edellä todetut seikat huomioon ottaen ole ollut valituksessa esitettyjen seikkojen johdosta esteellinen osallistumaan maakuntakaavan valmistelua ja hyväksymistä koskevaan päätöksentekoon maakuntavaltuustossa, maakuntahallituksessa eikä maakuntakaavan ohjausryhmässä. Maakuntavaltuuston päätös maakuntakaavan hyväksymisestä ei näin ollen ole syntynyt tällä perusteella virheellisessä järjestyksessä.

Tämän vuoksi ja kun muutoin otetaan huomioon edellä ilmenevät hallinto-oikeuden päätöksen perustelut ja siinä mainitut oikeusohjeet sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden valitusta koskevilta osin ole perusteita.

Asian näin päättyessä ja kun otetaan huomioon hallintolainkäyttölain 74 §, Eläköön Eteläpuisto ry:lle ja sen asiakumppaneille ei ole määrättävä maksettavaksi korvausta oikeudenkäyntikuluista korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Hannu Ranta, Mika Seppälä, Tuomas Kuokkanen, Jaakko Autio ja Pekka Aalto. Asian esittelijä Petri Hellstén.

Muutoksenhakijat

Päätös, jota valituslupahakemukset ja valitukset koskevat

Asian aikaisempi käsittely

Pirkanmaan maakuntavaltuusto

Pirkanmaan maakuntahallitus

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

1. Kaavoitusmenettely ja vuorovaikutus
2. Kaavan sisällöllinen lainmukaisuus

Asiassa sovellettavat erityiset säännökset

Hallinto-oikeuden johtopäätökset

3. Hallinto-oikeuden loppujohtopäätökset

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Eija Mäkelä, Elina Tanskanen, joka on myös esitellyt asian, ja Ria Savolainen.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

1. Pirkanmaan maakuntahallitus

Eläköön Eteläpuisto ry ja sen asiakumppanit

A ja hänen asiakumppaninsa

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

2.1 Tampereen järjestelyratapihalle osoitettu toissijainen käyttötarkoituksmerkintä

2.2 Oriveden aseman seudulle osoitettu puuterminali (Pt)

2.3 Pälkäneen kuntaan osoitettu kehittämisperiaatemerkintä teknisen huollon kehittämisen kohdealue

1.1. Esteellisyys/Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppanien valitus

1.2. Vuorovaikutus ((—), Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppanien, (—) valitukset)

2.1. Sovellettavat oikeusohjeet

2.4. Tampereen Eteläpuisto/Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppanien valitus

2.7. Tampereen järjestelyratapiha/Liikenneviraston valitus

2.9. Oriveden Satamarannan PT- ja LM-alueet/A:n ja hänen
asiakumppaniensa ja B:n valitukset

2.10. Isokangas-Vehoniemen alueen teknisen huollon
kehittämismerkintä/Pälkäneen kunnan valitus

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

1. Vaatimus sähköisesti julkaistuja aineistoja koskevan selvityksen
hankkimisesta
2. Pirkanmaan maakuntahallituksen valitus
3. Eläköön Eteläpuisto ry:n ja sen asiakumppaneiden valitus
4. Oikeudenkäyntikulut